

MINI-GHID DE URBANISM TACTIC

Ghid elaborat de Urb. Samuel Stancu
Ilustrații de Urb. Cristina Țogoe

Machetat în Studioul Leverin în anul 2023

Participativ

CUPRINS

Partea 1 — Cetățenii se implică	
- Nu am destul spațiu verde	10
- Nu am pe unde să trec	14
- Nu am locuri de stat în cartier	18
Partea 2 — Împreună reușim mai multe	
- Nivel scăzut de deplasări pietonale	24
- Spații publice insuficiente	28
- Nu avem un spațiu de discuție	32

MIC DICȚIONAR

Urbanism — știința, tehnica și arta care se ocupă cu studiul, proiectarea și planificarea lucrărilor de construire, cu sistematizarea și înfrumusețarea așezărilor omenești, cu organizarea măsurilor sociale, economice și sanitare necesare bunului mers al acestora.

Urbanism tactic — acel tip de planificare urbană care are în vedere modificări imediate ale mediului construit. Diferitele intervenții urbane au ca scop îmbunătățirea spațiilor publice și implicarea activă a cetățenilor. Prin urbanismul tactic se încearcă rezolvarea unor probleme locale rapid, ieftin și ușor, dar și atragerea atenției asupra acelei probleme și crearea unei comunități cu spirit civic.

Laborator urban — un loc (fizic sau virtual) unde cetățenii vorbesc și dezbate probleme locale. Un laborator urban vine cu soluții concrete și strategii de viitor legate de comunitate și oraș, la care ajunge prin schimb de idei și consens. Un fel de Agora modernă.

Un oraș este pe atât de puternic pe cât este sufletul său — Comunitatea

Țesătura socială este stimulată de existența spațiilor comune și ușor accesibile de recreere. Interacțiunile facilitate de spațiile publice bine gândite catalizează încheierea relațiilor comunitare, care determină creionarea unei conștiințe civice sănătoase, a unei mase critice de cetățeni atenți la problemele orașului lor, dispuși să pună umărul la îmbunătățirea lui.

Dar ce sunt, de fapt, spațiile publice, și ale cui sunt ele cu adevărat?

Sunt acele locuri dintr-un oraș care aparțin locuitorilor săi, pe care oricine are dreptul să le folosească și în care oamenii se pot aduna liberi, fără să fie nevoiți să plătească nimic sau să îndeplinească orice altă condiție. Spațiile publice țin de domeniul public, adică de teritoriul aflat în proprietatea publică a colectivității. Deși e treaba administrației să se preocupe de ele, acestea sunt spații ale tuturor (și nu ale nimănu!).

Tocmai de aceea, apare întrebarea: cine are dreptul și obligația de a interveni asupra spațiului public? Din punct de vedere legal, administrația publică locală, adică Primarul și Consiliul Local, sunt responsabili de gestionarea și întreținerea spațiului public, în numele colectivității. Dar asta nu înseamnă că noi, ca locuitori, nu putem aduce o schimbare în bine pe cont propriu, prin mijloacele pe care le avem la îndemână! Multe dintre problemele orașului sunt la nivel local și, tocmai de aceea, comunitățile știu cel mai bine cum s-ar putea rezolva.

Prin acest mini-ghid inspirat din urbanismul tactic ne dorim să arătăm câteva idei și practici prin care asociațiile, grupurile de inițiativă civică și chiar cetățenii se pot implica în găsirea de soluții noi, ad-hoc și eficiente la problemele din fața blocului, de pe strada sau din cartierul lor.

Partea 1

CETĂTENII SE ÎMPlicĂ

În această secțiune, vorbim despre mijloace prin care orice persoană poate să intervină asupra mediului din preajma sa pentru a-l face mai prietenos, mai accesibil și mai plăcut. Vom ilustra câteva probleme obișnuite cu care se confruntă locuitorii și vom prezenta posibile soluții la îndemâna fiecăruia.

— Problemă
**Nu am destul
spațiu verde**

Posibilă soluție — Guerrilla gardening

Grădinărit de gherilă: cultivarea neautorizată a plantelor sau culturilor în spații publice sau private.

Orice petic de pământ neplantat (grădinile din jurul blocurilor, alveolele copacilor sau spațiul liber dintre două clădiri) este o oportunitate!

Principalii pași de urmat pentru realizare:

1. **Identifică zonele cu potențial** — trebuie să fie locuri propice dezvoltării plantelor.
2. **Studiază zona** — condițiile de plantare sunt satisfăcătoare? Este curat sau trebuie înlăturate buruieni și deșeuri? Ar avea suficientă apă și lumină?
3. **Stabilește ce vrei să plantezi** — plante perene? Flori? Gazon? Arbori? Plantele native sunt o alegere ecologică bună. Ține cont de buget, climă și nevoia de întreținere.
4. **Pregătește-ți arsenalul** — Cumpără răsadurile sau semințele, ustensilele, îngrășământ și tot ce consideri că mai ai nevoie. Fă întotdeauna un mic research înainte să cumperi orice.
5. **Alege-ți ustensilele și modul de lucru** — vezi exact ce fel de instrumente sunt necesare. Mergi singur sau îți faci o echipă? Nu lua mai multe lucruri decât ai nevoie. Contează să te miști rapid și eficient.
6. **Începe plantarea** — **pregătește solul:** curăță-l de buruieni, sapă-l și udă-l. Plantează corect. Strânge în jurul tău și nu lăsa urme. Cu cât mai mic impactul, cu atât mai mari șansele de reușită!
7. **Îngrijește-ți grădina** — ud-o regulat, curăță și asigură-i condițiile optime pentru dezvoltare. Încurajează-i și pe alții să ți se alăture.

— Problemă

Nu am pe unde
să trec, mașinile
ocupă constant
trotuarul

Posibilă soluție — Urban plant pots

Ghivece cu plante pe post de bolarzi: bolarzii, stâlpișorii care delimitează trotuarele de carosabil, reprezintă o intervenție hard, dar necesară. De multe ori, administrația întârzie montarea lor sau pasează responsabilitatea către alte structuri.

Trotuarul trebuie să fie dedicat exclusiv pietonilor. Ghivecele (sau jardinierele) pot fi din beton, metal sau chiar plastic, și pot fi cumpărate sau confecționate.

Principalii pași de urmat pentru realizare:

1. **Identifică, delimitează și studiază zona** — cât de acută este problema? Care este tronsonul cel mai afectat? Sunt fluxuri mari de pietoni? Este justificată intervenția? – întrebarea pe care trebuie mereu să ți-o pui.
2. **Caută ghivecele potrivite** — găsește un raport echilibrat între greutate, cost și material.
3. **Planifică-ți intervenția** — dimineața devreme? Seara târziu? Găsește un moment când trotuarul este liber de autovehicule și încearcă să nu atragi atenția asupra ta.
4. **Aționează** — poți pregăti ghivecele dinainte, cu pământ și flori plantate și doar să le așezi la fața locului, sau poți să o iei treptat: întâi poziționezi ghivecele goale, le umpli cu pământ și apoi plantezi. E decizia ta!
5. **Veghează** — ține minte că e posibil să superi câțiva șoferi, așa că ai grijă de ghivece! Înlocuiește-le acolo unde e nevoie și curăță-le de gunoaie. Găsește cetățeni care au aceeași dorință ca tine și continuă intervențiile!

— Problemă

Nu am locuri de stat în cartier

Posibilă soluție — Chair- bombing

„Bombardarea” cu scaune: calitatea unui spațiu public e dată, printre altele, de mobilierul urban. De multe ori, acesta lipsește total, nu e bine poziționat sau e de slabă calitate. Tehnica „bombardării” cu scaune presupune amplasarea pe domeniul public a unor locuri de stat jos (scaune, bănci etc.) făcute „în casă” cu scopul de a oferi locuri de stat acolo unde nu sunt, de a crea oportunități de socializare și de a atrage atenția asupra problemei.

Știm, poate părea contraintuitiv să lași un bun pe domeniul public, dar poate avea rezultate surprinzătoare!

Principalii pași de urmat pentru realizare:

1. **Găsește o zonă bună de stat** — analizează contextul: sunt destui oameni care frecventează zona? E destulă lumină, e suficientă umbră?
2. **Fă rost de locurile de stat jos** — poți folosi direct scaune/ bănci mai vechi sau poți să le confecționezi: buturugi de lemn, scaune din paleți, cuburi de beton... Totul este posibil!
3. **Amplasează-le și observă** — lasă-le în spațiul public și vezi cum interacționează oamenii cu ele. Dacă nu există suficientă interacțiune, le poți muta în alt loc, având grijă să nu stânjenești.

Partea 2

ÎMPREUNĂ, REUȘIM MAI MULTE

Deși sunt multe lucruri pe care le poți face individual, schimbările mai ample au nevoie de puteri adunate. Asocierea locuitorilor unei zone în grupuri de inițiativă civică sau alte colective este un instrument foarte bun pentru a îmbunătăți condițiile din jur. Mai jos discutăm despre ce pot cetățenii să facă atunci când își pun ideile și eforturile la un loc.

Posibilă soluție — Indicatoare care arată distanța.

Amplasarea unor indicatoare care arată distanța de mers pe jos (în minute) către diferite puncte de atracție.

Ești mai deschis să faci o plimbare în loc să iei mașina sau transportul în comun atunci când îți dai seama cât de aproape e, de fapt, locul unde mergi.

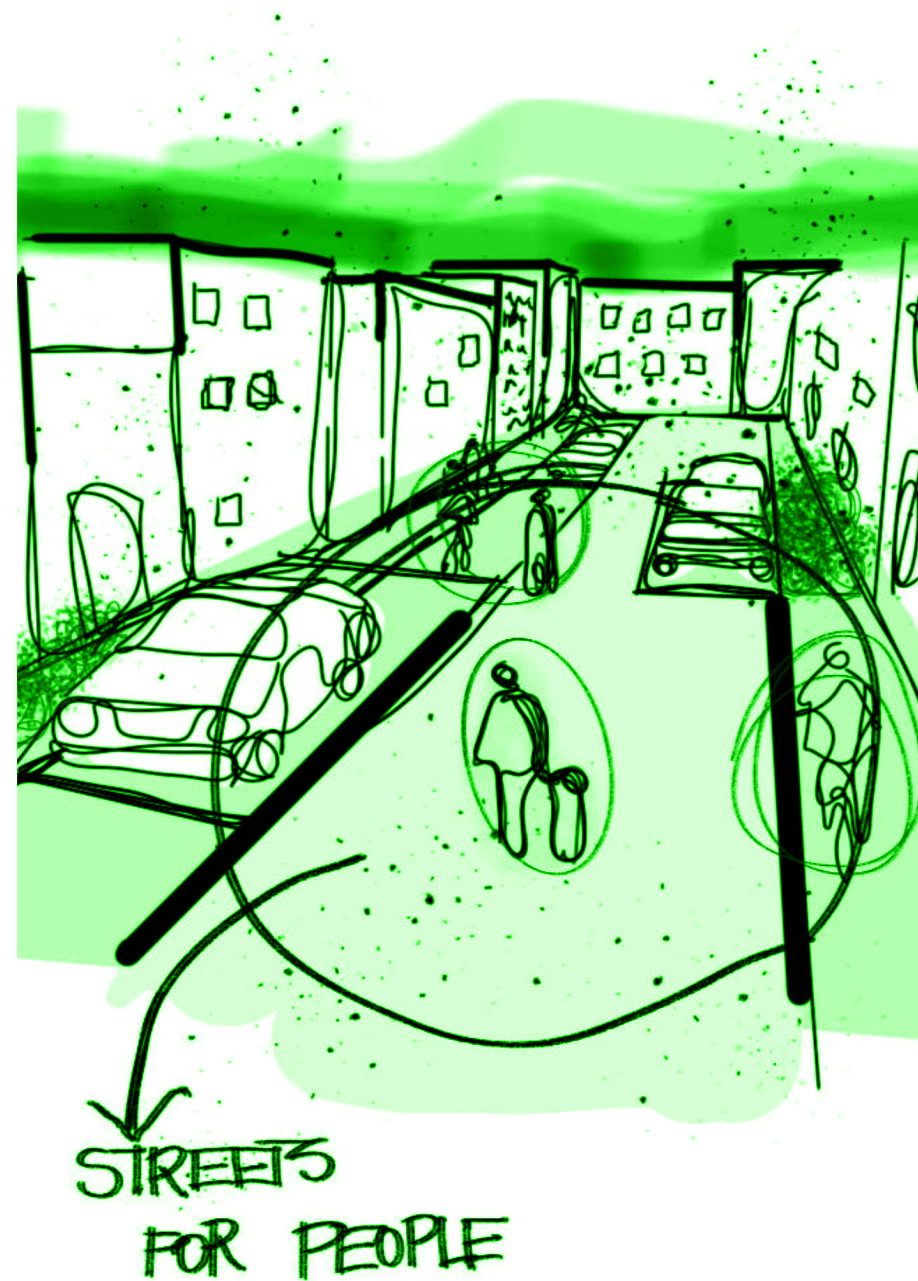
Principalii pași de urmat pentru realizare:

1. **Alegeți câteva intersecții** — identificați intersecțiile care au în apropiere mai multe zone de interes. Delimitați perimetrul de intervenție.
2. **Marcați pe o hartă punctele de atracție** — analizați și clasificați principalele repere locale, spații publice și zone comerciale din jur.
3. **Stabiliți amplasamentele** — indicatoarele trebuie să fie vizibile pentru pietoni, dar să nu afecteze sub nicio formă siguranța rutieră!
4. **Proiectați și produceți indicatoarele** — trebuie să fie dintr-un material rezistent la ploaie și la razele UV, să fie lizibile, dar minim invazive.
5. **Amplasați indicatoarele** — alegeți momentele cu circulație mai puțin intensă și încercați să nu atrageți prea multă atenție.
6. **Studiați fluxurile** — după amplasarea indicatoarelor, observați comportamentul pietonilor și trageți concluzii. Extindeți intervenția către mai multe intersecții.

— Problemă

Spații publice insuficiente

Posibilă soluție — Străzi deschise

Pietonizare temporară a unei porțiuni de stradă. Spațiul public ne ajută să ne cunoaștem și să procesăm mai bine lumea din jurul nostru, simțind că facem parte dintr-un sistem - dintr-o comunitate.

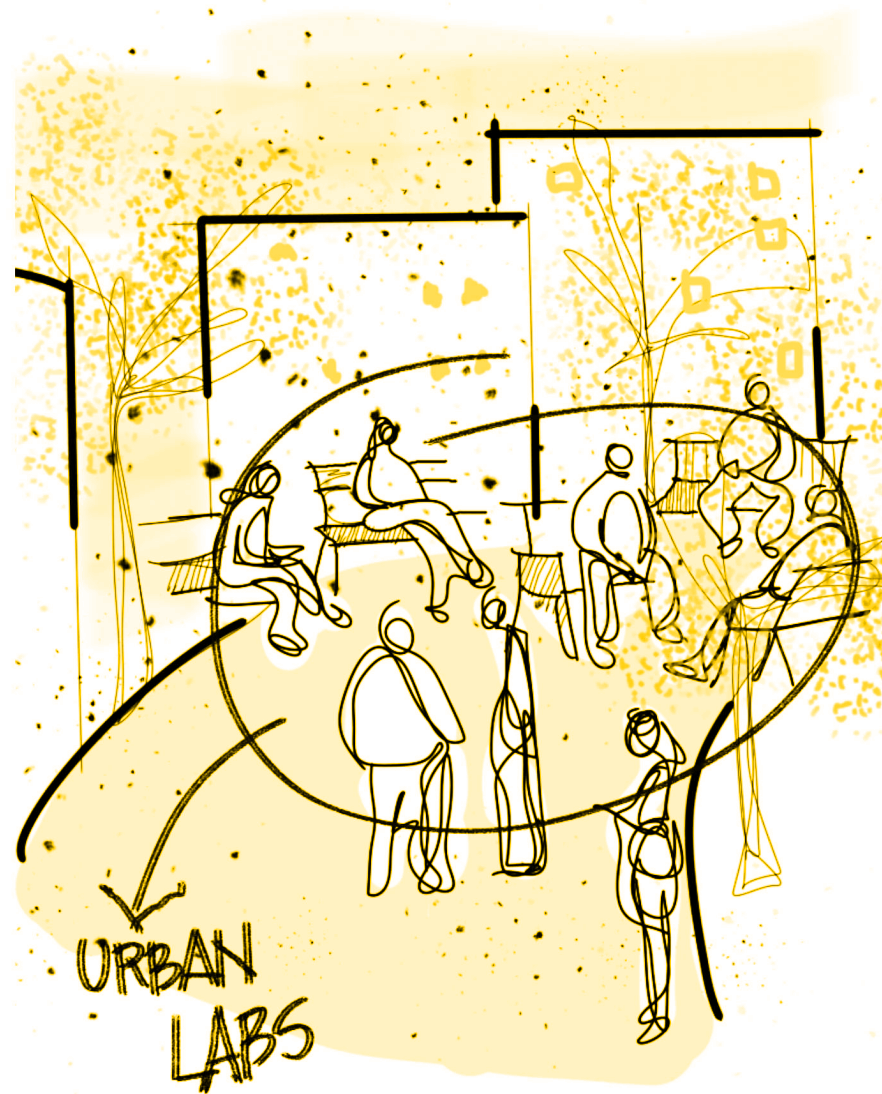
Avem nevoie de comunicare și de prezența altor oameni, iar prin interacțiunile și observațiile care au loc în spațiul public ne putem îmbogăți viziunea și putem dezvolta o relație personală cu orașul.

Principalii pași de urmat pentru realizare:

1. **Analizați și identificați străzile potrivite** — străzi secundare, cu fluxuri auto reduse, dar cu circulație pietonală intensă. Asigurați-vă că porțiunea avută în vedere este accesibilă locuitorilor și nu creează conflicte. Analizați rutele ocolitoare.
2. **Consultați cetățenii** — întrebați locuitorii zonei ce părere au. Le surâde pietonizarea temporară? Dacă da, ce stradă consideră oportună? Ghidați-vă după răspunsuri.
3. **Cereți aprobare** — aflați cine administrează strada respectivă (de regulă, cele mici cad în jurisdicția primăriilor de sector, în București) și trimiteți o scrisoare de intenție către Primar și Consiliul Local.
4. **Organizați activități** — scopul principal este să eliberați strada de mașini, dar nu uitați că implicarea comunității este esențială! Se pot organiza ad-hoc locuri de joacă pentru copii, concursuri sportive, picnicuri sau alte intervenții urbane care au ca scop creșterea calității vieții.

— Problemă

**Nu avem un loc
unde să discutăm
despre problemele
din cartier**

Posibilă soluție — Laboratoare urbane

Oamenii au simțit mereu nevoia de a discuta și dezbate diverse subiecte din viața socială, politică, culturală și economică.

Comunitatea se naște din astfel de interacțiuni; fie că e vorba de situații concrete, legate de probleme de cartier, că iau naștere propuneri de îmbunătățire a calității vieții sau pur și simplu se exprimă opinii, cetățenii trebuie să aibă un loc unde să schimbe idei.

Principalii pași de urmat pentru realizare:

1. **Implicați cetățeni** — e importantă o comunitate deja creată, un grup de persoane care își doresc să se implice în rezolvarea problemelor
2. **Găsiți spațiul potrivit** — laboratoarele urbane pot fi localizate în orice spațiu neutilizat, precum spațiile dintre două calcane (ziduri), parcuri, scuaruri, fundături etc.
3. **Stabiliți un program** — laboratorul trebuie să aibă loc regulat, astfel încât cetățenii să știe pentru a-și face timp și a pregăti idei.
4. **Asigurați ambientul** — deși laboratorul urban nu are nevoie de o structură fizică pentru a funcționa, ajută mult să amenajați unui spațiu care să încurajeze discursul public civilizat. De obicei, câteva scaune și zone de umbră sunt suficiente.
5. **Promovați evenimentul** — invitați locuitorii zonei să participe la schimbul de idei, sau aduceți invitați din alte zone unde sunt deja implementate soluții pe care le aveți și voi în vedere, pentru un schimb de experiență.
6. **Fiți organizați și concisi** — scopul laboratorului este de a găsi soluții la problemele din cartier. S-ar putea să fie mai fructuos dacă alegeți un moderator al discuției și pregătiți câteva subiecte de discuții în prealabil.

POT AVEA PROBLEME DACĂ PUN ÎN APLICARE IDEILE?

Intervențiile asupra domeniului public sunt, de principiu, în sarcina exclusivă a autorităților.

Dar administrația nu se poate ocupa întotdeauna de toate. De aceea, metodele pe care le ilustrează acest mini-ghid pentru a fi puse în practică de către locuitori sunt intervenții non-invazive și reversibile, binevenite pentru îmbunătățirea vieții în comun.

Există riscul ca autoritățile să nu fie de acord cu ele și să le înlăture. Se poate să ai de-a face cu reprezentanți mai puțin binevoitori ai acestora și, deși foarte puțin probabil, se poate ajunge și la sancțiuni. Uite, însă, niște sfaturi pentru a te asigura că nu faci nimic care să îți atragă vreo problemă:

- Încearcă, în toate cazurile, să recurgi la demersuri legale și oficiale pentru a schimba în bine mediul înconjurător. Există nenumărate canale prin care poți înainta propuneri administrației. Ai fi surprins să afli că, de multe ori, aceasta este foarte deschisă, și multe dintre propunerile tale pot ajunge realitate dacă ai puțină ambiție și răbdare.
- Ai grijă, întotdeauna, să nu prejudiciezi pe nimeni și bunurile nimănui, fie ele private sau publice.
- Nu lăsa niciodată reziduuri sau murdărie în urma ta. Degeaba ai făcut un lucru bun pentru oraș, dacă l-ai lăsat mai murdar decât era.
- Nu încurca pe nimeni și nu ține cu dinții de proiectul tău. Ține minte că ai pornit la drum cu ideea să faci un lucru bun. Dacă vezi că ceea ce faci nu e atât de util pe cum credeai, că stânjenește sau afectează pe cineva, oprește-te și caută altă modalitate să faci ce îți propui. În urbanismul tactic, totul ține de imaginație!

